

KILENCVEN KORTY ÉLETVÍZ

– Czigány György kötetről –

A tavalyi esztendőben, alkotói ünneppé is emelve a személyes, zeneivel egyenértékű költői életművének kilencven kedves és hangszülő darabját rendezte kötetbe Czigány György. A hat egyenlő tételből álló korpusz – a legavatottabb válogatónak, az isteni kegyelemmel megajándékozott ajándékozónak köszönhetően – a lírai oeuvre igazi esszenciáját nyújtja az olvasónak, s noha teljességét nem, e szépen futott, babért érdemlő pálya ívét mégis látni engedi. Ami, miként a kísérszöveget jegyző Kemsei István értő, találó sorai megerősítik, az elmúlás mélységei felett az öröklét felé vezet. (E tekintetben a művészet útja olyan, akárcsak a hité és a szerelemé.)

A szerző idővel vívott küzdelmében az emlékezés ágyújával lövi a felejtés falát, gyorsan töltve, nehogy elfogyjon a szükséges munició (*Az emlékezés rohamában*). Arzenáljának fontos eleme a *családi és a saját történelem*. Előb-ből idézi elő az atyai nagybanya, Sölétormos Viktória alakját (*Sorok eltűnt fejfára*), innen származó örökség a rég megállt ingaóra (*Órák, szívek*). Szerkezetének szíve azonban mesteri kézzel éppúgy beindítható, ahogy a képzelet újraélteti a szeretett szülőket (*A nap vége, Riport*), kiszínezve, lepergetve az apa egykori

vízi képsorait (*Amarcord – Apám vezetés*), szerénye szíromillatával (*Bátor, villanyfényben*), Szigliget szobraban (*Szigligeti buszmegálló*) élvezve-sejdtíve vissza az édesanyját. Megnyílik a „fertőtlenített folyosók zsákutcája” (*Napozó kutya*, 95.) és az árnyak honából ideátra tekint a tovatűnt hitves (*Euridikém, Reggel sötétült el*), gyászkönyvek gyöngyei ékítik a drága fiút, Csoda és Kósza gazdáját, fényesítik emléket (*Chaconne*).

A gondolatok, álmok szerelvénye a személyes voltba is visszabogarog, ablakából elmosódott tájak, alakok, dolgok látszanak (*Vonat-pil-lanat, Egy vágatott vonat*). Helyek, a gyermekkor folyami városától, Győrtől, ahol „már mindég nyár van” (*Győri Te Deum*, 29.), a tengerpartokig (*Krimi elégia, A duinói bolt bezár*) – akár Szindbád színpadán egymást váltó díszletek (*Diszletdarabok Szindbád színpadáról*); nők és férfiak, ismerősek és idegenek, köztük olyan szimbolikussá emeltek, mint az isteni hajléktalan (*December*) vagy a halált „copfos szél-kisasszony”-ként újabb és újabb áldoz-tárhoz vivő nővér (*Suhanás*, 61.); valamint az élet megannyi rekvizituma: lábbeli (*Amarcord – Lakkcipő*) és hangszer (*Dallamaink*), könyv (*Fanni áriája*) és virág (*Ibolya*).

Am van, hogy újra felfájnak a veszteségek és a kívül-belül növekvő sötétségtől az emlékek fénye sem véd. Ilyenkor a Révész lehetséges adójaként tűnhet fel a kézközeli telefonérme (*Départ*), az elközelgőkhöz igazodik a szív lassabb verése (*Egy fűszál*), s oly jó lenne hagyni, hogy beborítsa a megismert homály (*Úgy állt ott*). Amint a *Lacrimosa* passzusában áll: „Emlék: a halál mosolya, szemközt / az enyészet hű fegyvereivel. / Megtagadom fölfalt jelen időm / nappalát, éjszakáját. / (...) Ragyog / felettem a teremtés / halottas-háza! Szelíd / meztelenség gyűlna ott / a fekete-rigók dárídójában.” (101.)

A feladás e megkísértő pillanataiban, a test romlásának tapasztalatával szemben is erőt ad a *Fényes napjain túl* egysorosába foglalt belső parancs: „Menni kéz a kézben, mikor a hervadás is hála.” (114.) Aki így vall, nem a mulandóra, hanem az örökre figyelmez. Teljes mértékben tisztában van saját szólalásra-rendeltségével és a szó súlyával, az alkotó ember közösségi kötelességével is (ennek remek példája a *Fiam, Petőfi Sándor*), kegyelemként fogadja Isten gondviselő szeretetének kiáradását, a hit ajándékait, amilyen a megváltoztathatatlanság való megnyugvás, és tudja: az emlékezés és emlékeztetés számára kiszemelt

útjának végigjárása élethosszig kapott feladat, amelynek elvégzésére csak ő lehet hivatott. S a legszebb és legfontosabb: miként művészi találmánainak eredményeit, csodákat, fiatal szívvel éli át a kései szerelem boldogságát.

Czigány György poézisének bővíző folyóját ezek a jól látható erek táplálják, teszik tisztává és üdítővé. *A kilencven* – a szomjazók öröme – ebből kínál megannyi korty kóstolót.

Czigány György: *Kilencven. Válogatott versek*. Szent István Társulat, Budapest, 2021. 146 p.)

SZEMES PÉTER

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetseg.at

<https://www.becsinaplo.eu>

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der UngarInnen in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger:

Zentralverband Ungarischer Vereine u.

Organisationen in Österreich.

A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Bodó Barna (Temesvár), Bodzsoni István (Szabadka), Csáky Pál (Pozsony), Czellar Judit (Genf), Duray Miklós (Pozsony), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), Kó András (Budapest), T. Kovács Péter (Budapest), K. Lengyel Zoltán (Regensburg), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Máttyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Varga Sándor (Pozsony), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Mátréti Kató Zoltán, Martos Péter, Radics Éva, Veit Zita

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

MUNKATÁRSÁK:

Ádám Ágnes (Bécs/Budapest), Bölcsey-Molnár Dávid (Bécs), Bika Julianna (USA), Birtalan Iván (Bécs/Budapest), Csinta Samu (Kolozsvár), Cs. Varga István (Eger), Fehér Márta (Szabadka), Fried István (Budapest), Katona András (Szeged), Lengyel Ferenc (Bécs), Nagymihály Zoltán (Budapest), Paládi Renáta (Ungvár), Reményi György (Grenoble), Rumler Diána (Bécs), Szabó Zsuzsa (Bécs), Szemes Péter (Kaposvár), Varga Gabriella (Budapest), Margarete Wagner (Bécs)

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.

IBAN: AT5720110000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 18,- Euro, Magyarországon 4500,- Ft, Nyugat-Európában 22,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szerbiában: 1000 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew Rekey, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Lindop Márta, Email: martalindop@hotmail.com, Co-op Bank 08 90 66 10436237

Hollandiában: Deuten-Makkai Réka

E-mail: federatio_hollandia@yahoo.com

Tel.: 0031 6 144 250 84

IBAN: NL81 INGB 0002304058

Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Ria Meszlényi, Laufenstrasse 41, CH-4053 Basel, e-mail: ria.meszlényi@gmail.com, Tel.: 061 331 11 38, Mobil: 076 468 05 20 – PostFinance,

Mária Balla Meszlényi, Konto-Nr.: 15-508825-5, IBAN: CH89 090 000 1550 8825 5, BIC: POFICHBEXXX

Svédországban: Szöllösi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176, PlusGiroT Nr.: 756987-4.

Szerbiában: Fehér Márta, 24000 Szabadka, Jókai Mór 119. Bankszámla: RS35285223604000354839

e-mail: fhrmarta@gmail.com

Szlovákiában: Benyák Mária

E-mail: mariahenyak@gmail.com

Bankszámla: SK670900000000170127485

Névvel vagy betűjellel megjelölt cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Nyomda

H-9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.

Régi-új Tanácsköztársaság

A „Die ungarische Raeterepublik 1919” (2018) historiográfiái célt tűzött maga elé. Ezen a szűkebb célon kívül azonban hozzájárulhat az európai tudat fejlesztéséhez is, hiszen az Első Világháború utáni kommun-próbálkozások európai jelenséget is jelentettek.

A Tanácsköztársaság? Beszéljünk a hibáiról!

A kommunök kutatásának általános és egyben összeurópai nehézsége, hogy a tanácsköztársaság, vagy az arra irányuló kísérlet mindennél nagyon hosszú és minden sorsszerű történelmi folyamat egyik eleme volt csupán, ezért önálló jelenségként való kiválasztása nem is sikerülhet nehézségek nélkül. Az 1900 táján lendületbe jövő magyar szellemi élet sok és áttekintéses módon határozta meg a kommun világát. A 18–19-es átmenet, a háború vége és a forradalmi megrázkódtatások Európa összes országában magukon viselték a háború előtti modern kultúra és az azzal szemben való ellenállások küzdelmének nyomait. A budapesti modernség azonban ezen belül is az egyik legradikálisabb intellektuális fejlődés volt. Számos mozzanat kizárólag a háború előtti specifikus intellektuális folyamatokkal magyarázható. A baloldali radikális demokraták egy része még polgári-demokratikus forradalomból a kommunbe való átlépést sem érezte átléphetetlen szakadéknak. A szociáldemokrácia Magyarországon amúgy is elkésett mozgalom volt, befolyásos vezető réteggel és még kevésbé meggyökerezett munkásképekkel. Ugyancsak fontos a kötet értelmezéséhez az a *Gleb Albert* munkájában említett mozzanat, hogy Magyarország, mint ország és mint kultúra, több okból, de saját hibájából is, az európai nagypolitikában és kulturában nem számított önállóan is igazán ismertnek. E szempont igazságtartalma nem vitatható, ami-

att sem, hogy a már bekövetkezett háborús összeomlás szanalását szolgáló közös intézmények nagy része Bécsben volt. A kötet számos tanulmányában megjelenik, hogy a magyar kommun keltette meglepetés egy része nem kizárólag a kommunnek magának, de az „ismeretlen” Magyarországnak szolt, maga Lenin is bizonytalannak mutatkozott egy ideig, hogy mennyire lehet Budapestet komolyan venni.

Az előrehaladottabb osztrák szociáldemokráciában sem hiányzott a kommun lehetséges megalapításának gondolata, különösen nem a magyar tanácsköztársaság iránt érzett rokonszenv, kiváló felmentésre tettek szert viszont a „saját” kommun kikiáltásának mérlegelésekor azzal, hogy ebben az esetben azzal kellett volna számolniuk, hogy az *entente* megvonja Ausztriától az élelmiszer-támogatást. Budapesten egyébként volt olyan közvélekedés, hogy az *entente* azért nem szállta meg Magyarországot, mert képes volt önmagát önállóan élelmezni, más városi legendák a bécsi éhezés sokkoló képeit közvetítették. Azt a tézist, hogy a tanács-eszme, a kommun árnya az Első Világháborút hosszabbította volna meg a huszas évek elejéig, amit az egyik kiváló tanulmány szerzője Christian *Koller* fogalmazott meg, nem vitatnánk közvetlenül, mégis arra hajlanánk inkább, hogy nem a kommunök, de a polgárháborúk voltak azok a tényezők, amelyek a világháborút prolongálták, hiszen a kommun is a polgárháború alesete, és a kommunista forradalmak sorsa sem a forradalomban magában, de az azt követő polgárháborúkban dőlt el.

Két tanulmány is elmélyülten foglalkozik *Borsányi György Kun Béla-monográfiájával* (*Kun Béla, 1978*). E tényekben gazdag munka sorsa maga is bizonyíthatja, hogy a baloldal

kutatásának legnagyobb akadály a baloldal. A könyvet öt nappal megjelenése után betiltották. A betiltás okáról többféle változat van forgalomban, s még az is lehet, hogy az ok eddig szóba sem került apróság. A dolog ironikus oldala, hogy ha volt politikus a huszadik században, aki nem kevés mélyreható hibát követett el, az éppen Kun volt, az ő „védelme” 1978 és 1988 között már az akkori magyar rendszer közszellemével sem fért össze. S ha még arra is gondolunk, hogy a monográfia megírásakor Borsányi a Párttörténeti Intézet párttitkára is volt, bepillanthatunk 1919 kutatásának nem mindennapi nehézségeibe.

A tanulmányok széles palettája foglalkozik a 133 napig tartó Tanácsköztársaság politikájával, több tanulmány a kommunben szerepet játszó értelmiségekkel, amelyek ideáltipikus alakja természetesen *Lukács György*. Már a téma miatt is az egyik legértékesebb a kommun szovjet fogadtatásának és végigkísérésének feldolgozása (*Gleb Albert*). Az akkori orosz forradalom nagy reménye az 1918-as német forradalom iránti várakozás volt, ezt váltotta a német forradalom elmaradása miatti sokk. A magyar kommun újraélesztett szovjet reményeket, központi szerepe valóban igazolódik erkölcsi és pszichológiai szempontból, a politikai gyakorlatban azonban szinte egyáltalán nem. Maga Kun, de vele együtt *Rákosi* is magyarországi karizmájukat az orosz forradalomban való közvetlen részvételüknek köszönheték.

Christian *Koller/Matthias Marschik* (Hg.), *Die ungarische Raeterepublik 1919. Innenansichten – Aussenperspektiven – Folgewirkungen*. Promedia, Wien, 2018, 280 old.

KISS ENDRE, Budapest

A barna barátok és a szürkebarát városa

Avatott tollforgató, Molnár Pál ismert meg szeretett szülővárosa, Gyöngyös kultúrtörténetével, jeles születésével, polgáraival és épületeivel, a szőlőművelés és borgazdálkodás évszázadok kódébe vesző históriájával, s a hatalmas, múlthatatlan szerelemmel, a Mátrával a Sástóttól a siroki Várig.

Meg nem történt csodákról olvashatunk, amikor az innen elszármazott Széchenyi Pál kalocsai éresek e városban kísérelte meg, sikertelenül összebékíteni Rákóczi fejedelmet a császárral, s megtörtént, amikor a ferencesek könyvtára, fél évezred tanúja, sértetlenül vészelt át a világháború idején a rendházra hullott öt gyújtóbombapustítását. Ma ósnyomatványok száza mellett 160 kéziratot és hat kódexet őriznek benne.

A könyv megismertet az európai viszonylatban is bámulatos, Szent Bertalan oltalmába ajánlott Nagytemplom barokk varázsával, a gótikus kezdeteket tűzviharok közepette megőrző Barátok templomával, s annak pestiskápolnájával, amely 25 önfeláldozó ferences szerzetesnek állít emléket, akik életüket semmibe vetve ápolták a fekete haláltól fenyegetett gyöngyösi polgárokat. Ekkor, s itt, a pestis következtében hunyta volt le

másik szemét Bottyán János legendás kuruc generális, akinek hamvait a barátok temploma őrzi.

Az önfeláldozásban követték őket a berendezkedő bolszevista hatalom által üldözött kései utódaik, élükön a nem sokkal előbb még a Gestapo által halálra keresett Kiss Szaléz magiszterrel, aki azután a gyónási titok védelmében halt vértanúhalált 1946. decemberében Sopronkőhidán. Később, a rendház elrablását megelőzően Németh Lúciusz és Obertern Odiló három köbméternyi könyvet rejtett el a kolostorban, melyek csaknem ötven év múltán sértetlenül kerültek elő. A gyöngyház-berakások körmeneti kereszt meg a kórus hajópadlója alá rejtve vészelt át a nehéz évtizedeket.

A Szent Bertalan templom Kincstárában az egykor a céhek által megrendelt ötvösrekeket – kelyheket, kereszteteket, úrmutatókat – őriznek. Az egyedülálló gyűjtemény 1450 és 1520 között jöhetett létre.

Itteni s innen elszármazott jeles irodalmárok életpályájáról is olvashatunk, köztük Bajza József színházgatóról, aki a ferencrendiek gimnáziumában pallérozódott, Bugát Pál nyelvújítóról, akit a szabadságharc után a ferencesek bújattak,

s Vahot Imréről, Petőfi főszerkesztőjéről, az üzletemberként is kiváló költőről, akinek a János vitéz köszönhetjük, mivel hogy ő változtatta meg ekként Kukoricát Jancsíról Petőfi elbeszélő költeményének címét.

És persze, lévén önmeghatározása szerint Gyöngyös a szőlő és a bor városa, Molnár Pál beavat minket a mátrai borvidék gondjainak, örömeinek titkaiba is. Noha Hamvas Béla a hegyi borokról szölvá mindjárt elsőként a gyöngyösit említi, „szépen kiöltözött bor”-nak nevezve azt, a rivális szomszédvár, Eger egy időre, hatalmi rásegítéssel, nyomasztóan ránehezedett a gyöngyösi borászatra, idővel a város nevét is „elkoptatva”, mára azonban a gyöngyösi borkultúra új életre kelt, aminek szimbolikus pecsétje a Hamvas-fürt bordij, melyet a hegyközség 2007-ben nyert el.

S nem utolsósorban jeles iskolaváros is Gyöngyös, patinás gimnáziummal, ma már egyetemi ranggal bír, az átszervezések során most éppen Egerhez tartozó mezőgazdasági campusával, a szőlész-borász képzés egyik hazai fellegvárával.

Molnár Pál: *Gyöngyös – A Mátra kapuja. Feltett kishazák sorozat. KAIROSZ, Budapest 2021. 156 oldal*

KRÓMER ISTVÁN